कादिशेत्। स्त्रीपुंसयोस्तथान्योन्यं भगे बिम्बे च चुम्बनम्। रमणन्तु तथा गाढं गृह्णीयो रतिमादिशेत्। केशं करेण संगृह्य सुदृढं गजबन्धनम्। भगं करेण सन्ताड्य हस्तिनीरतिमादिशेत्। कूर्मपृष्ठं गजस्कन्धं पद्मगन्धं सुगन्धि यत्। अङ्गामर्दं सविस्तीर्णं पद्मैतद् भजनोत्तमम्। शीतलं निम्नमत्युच्चं गोलिङ्गासदृशं परम्। इत्युक्तं कामशास्त्रेभगदोषचतुष्टयम्"। स्त्रीशुभाशुभलक्षणन्तु उपयमशब्दे १२७८पृष्ठादौ द्रष्टव्यम्

स्त्रीगवी स्त्री० स्त्री चासौ गौश्च कर्म्मधा०। (गाभि) रोहिण्याम्।

स्त्रीचित्तहारिन् पु० स्त्रियाश्चित्तं हरति हृ-णिनि। १शोभाञ्जने त्रिका०। २स्त्रीमनोहारके त्रि०।

स्त्रीचिह्न न० स्त्रिया असाधारणं चिह्नम्। १योनौ जटा०। २स्त्रिया असाधारणे चिह्ने स्तनादौ ३स्त्रीलक्षणे च।

स्त्रीचोर पु० स्त्रिया चोर इव। कामुके त्रिका०।

स्त्रीजित पु० स्त्रिया जितः जि-क्त। स्त्रीवश्ये।

"स्त्रीजितस्वर्गमात्रेण सर्वं पुण्यं प्रणश्यति। न भूमौ पातकी पापात् पापिनां स्त्रीजितात् परः" ब्रह्मवै० ब्र० ४अ० तद्वत् निन्दोक्ता।

स्त्रीधन न० ६त०। स्त्रीस्वत्वान्वये द्रव्यमात्रे इति मिताक्षरादयः। "अध्यग्न्यध्यावाहनिकं भर्तृदायस्तथैव च। भ्रातृदत्तं पितृभ्याञ्च षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतम्" नारदपरिगणिते स्त्रीस्वत्वान्वये धने इति दायभागादयः। स्त्रीधनस्वरूपादिकं मिताक्षरामतानुसारेण वीरमित्रोक्तं यथा

"अथ स्त्रीधनविभागं वक्तुमनुक्रमं तावल्लिख्यते तत्र मनुः "अध्यग्न्यध्यावाहनिकन्दत्तञ्च प्रीतिकर्मणि। भ्रातृभर्तृपितृप्राप्तं षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतमिति" षड्विधमितिन्यूनसंख्याव्यवच्छेदपरत्वाधिक्यनिरासाय। अत एव योगीश्वरेण "पितृमातृपतिभ्रातृदत्तमध्यग्न्युपागतम्। आधिवेदनिकाद्यञ्च स्त्रीधनं परिकीर्त्तितम्, इत्याद्यग्रन्थे उपात्तः। विष्णुनापि षडधिकानि स्त्रीधनान्युक्तानि। उ यथाह "पितृमातृसुतभ्रातृदत्तमध्यग्न्युपागतम्। शौल्किदेनिके बन्धुदत्तौः शुल्कमन्वाधेयमिति स्त्रीधनम्" इति। नारदः "अध्यग्न्यध्यावाहनिकभर्तृदायस्तथैव च। भ्रातृदत्तं पितृभ्याञ्च षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतमिति"। षड्विधत्वं मानवस्यैव व्याख्येयम्। स्त्रीधनशब्दप्रयोगः स्त्रीस्वामिकत्वमनमिति न तु पारिभाषिकः योगरत्नाकरे परिभाषाया अव्याप्यत्वात्। अत एव योगीश्वरेण रिक्थक्रयादिसाधारणस्वत्वोपायसंग्रहायाद्यपदं प्रयुक्तम्। नन्तु च क्वचित् स्त्रीधनत्वनिषेधोऽनुपपन्न एवं सति स्यात्। न हि स्त्रीस्वामिकत्वं तत्र निषेद्धुं शक्यते बाधात्। यथाह कात्यायनः "तत्र स्त्रीपधि यद्दत्तं वस्त्रं योगवशेन वा। पित्रा भ्रात्राऽथ वा पत्या न तत् स्त्रीधनमुच्यते इति। उपधिरत्नवादावेदं मया दत्तं त्वया धार्य्यमलङ्कारादिनान्यदेति नियमस्तत्पूर्वकं दत्तं स्त्रीपधि योगवशेन दायादानां कन्यायै दत्तमिदमलङ्कारमात्रं विभाज्यमिति। शिल्पप्राप्तं सख्यादिभ्यः प्रीत्या प्राप्तमपि न स्त्रीधनमित्यप्याह स एव "प्राप्तं शिल्पैस्तु यत्किञ्चित्प्रीत्या चैव यदन्यतः। भर्त्तुः स्वाम्यन्तदा तत्र शेषन्तु स्त्रीधनं स्मृतम्" इति। पारिभाषिकत्वे भ्रात्रादिदत्तत्वेन प्राप्तं स्त्रीधनं प्रतिषिध्यते। तेनैतच्चाङ्गिरसमेव पित्रादिदत्तं शिल्पादिप्राप्तभिन्नं वा स्त्रीधनमिति परिभाष्यते इति चेत्। उच्यते। नात्र स्त्रीधनत्वनिषेधः। किन्तु तत्कार्य्यं विभागादि निषेधः। अत एवोत्तरश्लोके तत्र भर्त्तुः स्वाम्यमित्युक्तम्। भर्त्तुस्तद्विनियोगे स्वातन्त्र्यञ्च स्त्रिया इत्यर्थः। प्रथमश्लोके तु स्त्रीस्वत्वनिषेधोऽपि सम्भवति उपवियागपदयोरुपादानात्। तादृशदाने च स्वत्वाभावस्य प्रसिद्धत्वात्। "योगाधमनविक्रीतं योगदानं प्रतिग्रहम्। यत्र चाप्युपधिस्पर्शस्तत्सर्वं विनिवर्त्तयेदिति" मनुवचनात् "भार्य्या पुत्रश्च दासश्च त्रय एवाधनाः स्मृताः। यत्ते समधिगच्छन्ति यस्य ते तस्य तद्धनमिति" वचनस्याप्यौचित्यं शिल्पादिप्राप्तपरमेव एकमूलकल्पनालाघवात्। अध्यग्न्यादिस्वरूपन्तु कात्यायनेन "विवाहकाले यत् स्त्रीभ्यो दीयते ह्यग्निसन्निधौ। तदध्यग्निकृतं सद्भिः स्त्रीधनं परिकीर्त्तितम्। यत्पुनर्ह्रियते नारी नीयमाना पितुर्गृहात्। अध्यावाहनिकन्नाम स्त्रीधनन्तदुदाहृतम्। प्रीत्या दत्तं तु यत्किञ्चिच्छ्वश्र्वा वा श्वशुरेण वा। पादवन्दनिकञ्चैव प्रीतिदत्तन्तदुच्यते। विवाहात्परतो यत्तु लब्धं भर्त्तृकुलात् स्त्रिया। अन्वाधेयन्तु तत्प्रोक्तं यत्किञ्चित् स्वकुलात्तथा। स्वशौर्य्यस्कारवाद्यानां दाक्षाभरणभूषणम्। मूल्यं भूषणं यत्किञ्चित्कुलकं परिकीर्त्तितम्। अथवा कन्यया वापि पत्युः पितुरथेऽपि वा। भ्रातुः स्वकाशात् पित्रोर्वा लब्धं शौल्किकं स्मृतम्। भर्त्तुः